

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 167/02-71

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. apríla 2003 v senáte zloženom z predsedu Jána Klučku a zo sudcov Alexandra Bröstla a Ľudmily Gajdošíkovej v konaní o sťažnosti M. Ch., bytom L., zastúpenej advokátkou Mgr. Z. K., B., vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Levice v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 54/89 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. Ch. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Levice v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 54/89 **p o r u š e n é b o l o .**

2. M. Ch. **p r i z n á v a** primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000,-- Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Levice **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Levice je povinný nahradiť M. Ch. do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia trovy konania vo výške 12 000,-- Sk (slovom dvanásťtisíc slovenských korún) na účet advokátky Mgr. Z. K., B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 18. júna 2002 doručené podanie M. Ch. (ďalej len „sťažovateľka“), bytom L., zastúpenej advokátkou Mgr. Z. K., B., označené ako „Sťažnosť (článok 127 ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov a § 49 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 124/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov)“, ktorým namieta postup Okresného súdu Levice (ďalej aj „okresný súd“), ktorým porušil a porušuje základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 8 P 54/89.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pričom skonštatoval, že účastníčkou súdneho konania o výživné pre maloleté deti [§ 176 v spojení s § 94 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)] je aj matka maloletých detí (R 63/1974, R 18/75, R 32/96), ktorá je oprávnená namietať aj prieťahy v týchto konaniach. Z príloh priložených k sťažnosti sťažovateľky ústavný súd zistil, že v konaní vedenom pred Okresným súdom Levice o výživné pre maloleté deti sťažovateľky (8 P 54/89) sťažovateľka síce podala návrh na zvýšenie ich výživného 21. marca 1996, avšak na pojednávaní

22. apríla 1997 ho zobrala v plnom rozsahu späť, v dôsledku čoho Okresný súd Levice ďalšie konanie o ňom 22. apríla 1997 zastavil. V období rozhodovania o jej sťažnosti pred ústavným súdom ale prebiehalo konanie sp. zn. 8 P 54/89 o návrhu (protinávru) jej bývalého manžela Ing. J. Ch. na zníženie výživného z 30. júla 1996, ktorého bola sťažovateľka tiež účastníčkou. Ústavný súd preto 2. októbra 2002 prijal na konanie sťažnosť sťažovateľky namietajúcu porušenie jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Levice v konaní sp. zn. 8 P 54/89 o tomto návrhu (protinávru) jej bývalého manžela. Sťažovateľka bola účastníčkou tohto konania ako zákonná zástupkyňa svojho syna M. Ch. až do dosiahnutia jeho plnoletosti (14. septembra 1997) a potom ako zákonná zástupkyňa svojho ďalšieho syna P. Ch.

Na základe argumentov obsiahnutých v sťažnosti sťažovateľka požiadala, aby ústavný súd po jej prijatí na konanie nálezom rozhodol takto:

„I. Okresný súd Levice svojím postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 54/1989 (správne malo byť uvedené 8 P 54/89 v celom texte sťažnosti) porušil základné právo M. Ch. na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

II. Okresnému súdu Levice sa zakazuje pokračovať v porušovaní práva M. Ch. na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd vo veci vedenej pod sp. zn. 8 P 54/1989 a prikazuje sa mu, aby v tejto veci konal.

III. M. Ch. sa priznáva primerané finančné zadošťačenie ako náhrada nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch v sume 200.000,- Sk (slovom dvestotisíc slovenských korún).“

K prijatej sťažnosti sa podľa § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde vyjadrila podpredsedníčka Okresného súdu Levice listom z 12. novembra 2002 (Spr. 1543/02), v ktorom uviedla:

„Sťažnosť podaní M. Ch. a M. Ch., zast. advokátkou Mgr. Z. K. proti Okresnému súdu v Leviciach považuje súd za neopodstatnenú z týchto dôvodov:

Matka mal. detí (sťažovateľka M. Ch.) podala dňa 21. 3. 1996 návrh na zvýšenie výživného na mal. deti. Prvé pojednávanie vo veci samej bolo vytýčené na deň 23. 4. 1996, ktoré bolo odročené z dôvodu vyžiadania správ ohľadom pracovného pomeru otca mal. detí.

Ďalšie pojednávanie bolo vytýčené na deň 4. 6. 1996, kedy matka mal. detí žiadala odročiť pojednávanie z dôvodu, že si zoberie právneho zástupcu.

Dňa 2. 7. 1996 bolo pojednávanie odročené vzhľadom na prednesy rodičov mal. detí a zadováženie ďalších dôkazov potrebných na zistenie skutkového stavu.

Dňa 30. 7. 1996 otec mal. detí podal protinávrh na zníženie výživného.

Pojednávanie dňa 13. 9. 1996 bolo odročené, nakoľko matka žiadala vyžiadať správy od zamestnávateľa na otca mal. detí a iné (čl. 272-273).

Pojednávanie dňa 10. 12. 1996 po podrobnom vypočutí rodičov mal. detí, bolo odročené, nakoľko navrhovali vyžiadať rôzne správy a matka žiadala pripojiť spis Okresného súdu Zvolen pod sp. zn. 14 C 234/93.

Dňa 22. 4. 1997 na pojednávaní matka mal. detí – sťažovateľka – zobrala návrh na zvýšenie výživného na mal. deti v plnom rozsahu späť (čl. 307 p. v.).

Okresný súd v Leviciach uznesením zo dňa 22. 4. 1997 pod č. k. 8 P 54/89-310 konanie o zvýšenie výživného zastavil. Proti rozhodnutiu v tejto časti odvolanie nebolo prípustné, nakoľko sa ho účastníci konania výslovne vzdali. Rozhodnutie v tejto časti nadobudlo právoplatnosť dňom 27. 6. 1997.

Predmetným uznesením súd zastavil aj konanie o zníženie výživného, keďže otec na pojednávaní dňa 22. 4. 1997 návrh zobral späť, avšak späťvzatie nepodpísal.

Proti uzneseniu v časti týkajúcej sa zastavenia konania podal včas odvolanie otec, ktorý uviedol, že na pojednávaní dňa 22. 4. 1997 návrh na zníženie výživného nezobral späť a preto žiadal napadnuté uznesenie v tejto časti zrušiť a pokračovať v konaní.

Uznesením Krajského súdu Nitra zo dňa 18. 12. 1997 pod č. k. 6 Co 451/97-322 bolo napadnuté uznesenie v časti týkajúcej sa zastavenia konania o zníženie výživného zrušené a vec bola vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Spis na Krajskom súde Nitra sa nachádzal od 19. 9. 1997 do 16. 1. 1998.

Vzhľadom k tomu, že zo spisu nevyplývalo, že by matka po právoplatnosti uznesenia o zastavení zvýšenia výživného podala nový návrh na zvýšenie výživného a ani

prvostupňový súd z úradnej povinnosti nezačal sám konanie podľa § 81 O. s. p., súd ďalej konal len vo veci zníženia výživného, a to na návrh otca.

Po návrate spisu z Krajského súdu Nitra bolo vytýčené pojednávanie dňa 17. 3. 1998, 17. 7. 1998, ktoré pojednávanie bolo odročené za účelom zadováženia a vyžiadania správ potrebných pre rozhodnutie vo veci.

Na pojednávaní dňa 4. 9. 1998 súd vo veci zníženia výživného rozhodol.

Proti rozsudku Okresného súdu v Leviciach zo dňa 4. 9. 1998 pod č. k. 8 P 54/89-384 podala dňa 5. 10. 1998 odvolanie matka a dňa 7. 10. 1998 otec mal. detí.

Spis na Krajskom súde Nitra sa v dôsledku odvolania nachádzal od 16. 11. 1998 do 20. 10. 1999.

Uznesením Krajského súdu Nitra zo dňa 31. 8. 1999 pod č. k. 6 Co 569/98-409 bol napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie.

Po návrate spisu z Krajského súdu Nitra bolo vo veci vytýčené pojednávanie na dni 11. 2. 2000 a 19. 9. 2000, kedy súd zadovážoval dôkazy a správy podľa pokynu odvolacieho súdu.

Na pojednávaní dňa 26. 1. 2001 bolo vo veci rozhodnuté. Rozsudok zo dňa 26. 1. 2001 pod č. k. 8 P 54/89-435 napadla odvolaním matka mal. detí.

Spis na Krajskom súde Nitra sa nachádzal v čase od 17. 5. 2001 do 6. 11. 2001.

Uznesením Krajského súdu Nitra zo dňa 28. 9. 2001 pod č. k. 6 Co 197/01-455 bol napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušený a vec sa mu vrátila na ďalšie konanie.

Dňa 2. 9. 2001 zákonná sudkyňa vybavujúca predmetnú vec JUDr. E. K. nastúpila na materskú dovolenku. Dňa 7. 11. 2001 spis bol pridelený na ďalšie konanie sudcovi JUDr. A. I.

Sudca dňa 5. 12. 2001 vo veci vytýčil pojednávanie na deň 11. 4. 2002, ktoré úpravou zo dňa 5. 4. 2002 zrušil.

Sudkyňa JUDr. E. K. dňa 8. 4. 2002 nastúpila po ukončení materskej dovolenky do zamestnania. Spis jej bol pridelený na ďalšie konanie.

Vo veci bolo vytýčené pojednávanie na deň 8. 10. 2002, do tej doby súd vykonával úkony na doplnenie dokazovania v zmysle pokynov odvolacieho súdu.

Medzitým matka podala dňa 19. 8. 2002 návrh na zvýšenie výživného na nezaopatrené dieťa P. ako aj návrh na zrušenie kolízneho opatrovníka na mal. dieťa. Tento návrh zobrala späť dňa 9. 10. 2002.

Na pojednávaní dňa 8. 10. 2002 podala matka námietku zaujatosti voči kolíznemu opatrovníkovi.

Okresný súd v Leviciach dňa 8. 10. 2002 pod č. k. 8 P 54/89-493 prerušil konanie ohľadne zníženia výživného na M.

Vo veci bolo rozhodnuté na pojednávaní dňa 4. 11. 2002. Účastníci konania sa na pojednávaní voči rozsudku výslovne vzdali odvolania. Rozhodnutie Okresného súdu v Leviciach zo dňa 4. 11. 2002 pod č. k. 8 P 54/89-508 bolo doručované účastníkom konania dňa 11. 11. 2002.

Na základe uvedeného chronologického postupu ako i oboznámením sa so spisom je zrejmé, že konaniu sa venovala mimoriadna starostlivosť, vo veci sa priebežne konalo, pojednávania boli odročované z dôvodu vznášania námietok rodičov maloletých detí, zadovažovania dôkazov a správ potrebných pre rozhodnutie veci.

Súd nemá vedomosť o tom, že by spôsobil nejakú majetkovú ujmu matke detí a taktiež M. Ch., nakoľko otec výživné pravidelne platí, čo priznala aj matka ale nie v takej výške, ako by si to predstavovala. Pri poslednom rozhodnutí, kedy súd presne špecifikoval, rozhodol o vyššom a nižšom výživnom podľa toho obdobia kedy otec pracoval a kedy poberal len dôchodok. Matka ani s týmto nebola spokojná, ona sama proti rozhodnutiu podala odvolanie. Stav neistoty, úzkosti, nepríjemnosti, poníženosti vyplývajúce podľa tvrdenia sťažovateľov nespôsobil súd, ale si spôsobovala sama matka sebe aj deťom. Keď matka neustále predlžovala súdne pojednávanie tým, že neustále podávala námietky zaujatosti, žiadala nové správy, neustále podávala odvolania proti rozhodnutiu súdu, hoci jej návrh na zvýšenie výživného bol právoplatne skončený 27. 6. 1997. Súd chce poukázať na tú skutočnosť, že nemá vedomosť o tom, že by svojim konaním vyvolával u matky a jej deťoch stav neistoty, úzkosti, nepríjemnosti a poníženosti.“

Keďže obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd vo veci sťažnosti sťažovateľky konal a rozhodol bez jeho nariadenia.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným... rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria súd považuje aj povahu prejednáwanej veci.

Preskúmaním postupu Okresného súdu Levice v konaní sp. zn. 8 P 54/89 ústavný súd zistil tieto skutočnosti a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu Okresného súdu Levice zistil, že v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 54/89 išlo

o posúdenie podmienok zmeny výšky už určeného výživného pre neplnoleté deti sťažovateľky vzhľadom na zmenu majetkových pomerov, na ktorú poukázal vo svojom návrhu z 30. júla 1996 na zníženie výživného jej bývalý manžel. Ide o konanie, ktoré právne zložité nie je, pričom metodika postupu všeobecných súdov vo veciach starostlivosti o maloletých je dostatočne jasná a podporená ich stabilizovanou judikatúrou. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd uzavrel, že pred Okresným súdom Levice išlo o konanie, ktoré nebolo možné považovať za právne a fakticky zložité, takže pri jeho sústredenom postupe bolo možné rozhodnúť bez zbytočných prietáhov. Na právnu ani faktickú zložitost' veci vedenej pod sp. zn. 8 P 54/89 nepoukázal ani Okresný súd Levice vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľky, pretože za dôvod dĺžky trvania sporu označil postup sťažovateľky ako jeho účastníčky.

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní sp. zn. 8 P 54/89, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky tohto súdneho konania. Ústavný súd hodnotil jej prístup ako aktívny a súčinnosťný, pretože sa pravidelne zúčastňovala nariadených pojednávaní, nahliadala do spisu (t. j. prejavovala záujem o priebeh konania) a v termínoch 3. apríla 2001 a 12. júna 2002 sa svojimi sťažnosťami na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky a na Okresnom súde Levice domáhala odstránenia zbytočných prietáhov v konaní. Doba konania pred všeobecnými súdmi vzniknutá v dôsledku využitia procesných oprávnení sťažovateľky (odvolanie proti rozsudkom Okresného súdu Levice, návrh na zrušenie kolízneho opatrovníka a pod.) takisto nepredstavovala rozhodujúci podiel na dĺžke konania Okresného súdu Levice v konaní sp. zn. 8 P 54/89.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prietahom v označenom súdnom konaní, bol postup samotného Okresného súdu Levice vo veci sp. zn. 8 P 54/89.

Pred tým, ako ústavný súd pristúpil ku skúmaniu jeho postupu, zbral do úvahy, že po uznesení o zastavení konania o návrhu sťažovateľky o zvýšenie výživného 22. apríla 1997, uznesení o zastavení konania o návrhu bývalého manžela sťažovateľky na zníženie

výživného z 22. apríla 1997, ako aj rozhodnutiach vo veci samej zo 4. septembra 1998 a 26. januára 2001 sa v prvom prípade bývalý manžel sťažovateľky, následne bývalý manžel sťažovateľky a sťažovateľka a napokon samotná sťažovateľka odvolali na Krajský súd v Nitre. V dôsledku toho v obdobiach od 19. septembra 1997 do 16. januára 1998, ďalej od 16. novembra 1998 do 20. októbra 1999 a napokon od 17. mája 2001 do 6. novembra 2001 sa vec nachádzala na Krajskom súde v Nitre, pričom sťažovateľka dobu tohto konania (zhruba 21 mesiacov) vo svojej sťažnosti podanej ústavnému súdu nenapadla. Ústavný súd takisto zobral do úvahy, že v priebehu konania o sťažnosti sťažovateľky pred ústavným súdom sa konanie pred Okresným súdom Levice právoplatne skončilo 4. novembra 2002, v dôsledku čoho ústavný súd skúmal prieťahy v konaní Okresného súdu Levice od podania návrhu (protinávrhu) bývalého manžela sťažovateľky na zníženie výživného 30. júla 1996 do 4. novembra 2002 s výnimkou období, keď sa vec v dôsledku podaných odvolaní nachádzala na Krajskom súde v Nitre.

Ústavný súd rozdelil celkovú dobu konania pred Okresným súdom Levice na dve obdobia, a to od podania návrhu bývalého manžela sťažovateľky na zníženie výživného 30. júla 1996 do prvého rozhodnutia Okresného súdu Levice vo veci samej (t. j. do 4. septembra 1998) a obdobie po tomto rozhodnutí až do právoplatného ukončenia veci 4. novembra 2002. Za prvé obdobie Okresný súd Levice nariadil celkom šesť pojednávaní (13. septembra 1996, 10. decembra 1996, 22. apríla 1997, 17. marca 1998, 17. júla 1998 a 4. septembra 1998), v rámci ktorých konal o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného do 22. apríla 1997 (keď svoj návrh zobrala späť) a okresný súd o ňom konanie zastavil, a po tomto dátume ako o protinávrhu bývalého manžela sťažovateľky na zníženie výživného. Okresný súd Levice po zastavení konania o návrhu na zníženie výživného po podaní odvolania samotným bývalým manželom sťažovateľky spis postúpil na rozhodnutie Krajskému súdu v Nitre. Po zrušení uznesenia o zastavení konania Okresný súd Levice vo veci návrhu bývalého manžela sťažovateľky prvýkrát meritórne rozhodol 4. septembra 1998. V uvedenom období postup Okresného súdu Levice v zásade smeroval k rozhodnutiu vo veci samej, keďže sa sústreďoval na získanie podkladov nevyhnutných na svoje rozhodnutie dožiadaniami a žiadosťami týkajúcimi sa majetkových pomerov bývalého manžela sťažovateľky, ako aj samotnej sťažovateľky u zamestnávateľov bývalého manžela,

ako aj na iných orgánoch (Daňový úrad Levice, obchodný register Okresného súdu Bratislava – vidiek, obchodný register Okresného súdu Nitra, Úrad práce Nitra, Daňový úrad Nitra) a na základe takto získaných podkladov o ich príjmoch aj rozhodol.

V odlišnej situácii sa Okresný súd Levice ocitol po svojom prvom rozhodnutí zo 4. septembra 1998, ako aj po druhom rozhodnutí z 26. januára 2001, keďže aj proti jednému aj proti druhému boli podané odvolania na Krajský súd v Nitre, pričom tento vo svojich uzneseniach, ktorými jeho rozhodnutia zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (uznesenie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 6 Co 569/98 z 31. augusta 1999, resp. 6 Co 197/01 z 28. septembra 2001), poukázal na procesné pochybenia, ktorých sa Okresný súd Levice dopustil a ktoré bolo potrebné po vrátení veci na ďalšie konanie odstrániť. V situácii, keď po zrušení rozsudkov prvostupňového súdu mu odvolací súd opakovane vytkol jeho chyby v procesnom postupe, pričom tento je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 226 OSP), treba za jeho postup nevykazujúci zbytočné prietahy v konaní považovať len taký, ktorým rešpektuje právny názor odvolacieho súdu vzťahujúci sa na jeho ďalší procesný postup. Takýto postup súdu tiež zodpovedá základnému právu účastníka súdneho konania podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Z tohto hľadiska ústavný súd posúdil postup Okresného súdu Levice po 4. septembri 1998 a zistil, že napriek upozorneniu na jeho procesné pochybenia v uznesení Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 1999 aj po ďalšom rozhodnutí z 26. januára 2001 Krajský súd v Nitre vo svojom ďalšom zrušovacom uznesení z 28. septembra 2001 opätovne dospel k záveru, že: „prvostupňový súd sa neriadil právnym názorom odvolacieho súdu vysloveného v zrušujúcom uznesení zo dňa 31. 8. 1999“. V dôsledku toho bolo potrebné aj druhé rozhodnutie Okresného súdu Levice vo veci samej zrušiť, pričom Krajský súd v Nitre opätovne zaviazal Okresný súd Levice, ako má ďalej postupovať vo veci. Po tomto rozhodnutí Okresný súd Levice rozhodol tretíkrát 4. novembra 2002, avšak voči tomuto jeho rozhodnutiu sa sťažovateľka a jej bývalý manžel už vzdali odvolania, a preto nadobudlo právoplatnosť.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd rozhodol, že doba konania Okresného súdu Levice od 20. októbra 1999 až do právoplatného rozhodnutia 4. novembra 2002, v rámci ktorej opätovne nerešpektoval záväzný právny názor Krajského súdu v Nitre týkajúci sa

jeho ďalšieho procesného postupu, mala za následok zbytočné prietahy v konaní sp. zn. 8 P 54/89.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Keďže v priebehu konania o sťažnosti sťažovateľky pred ústavným súdom bolo konanie sp. zn. 8 P 54/89 (4. novembra 2002) právoplatne ukončené, ústavný súd vyslovil porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Bolo už totiž bez právneho významu, aby ústavný súd ukladal všeobecnému súdu povinnosť vo veci konať a následne rozhodol o primeranom finančnom zadosťučinení sťažovateľky.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde: „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.“ Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požadovala finančné zadosťučinenie vo výške 200 000,-- Sk, pričom túto výšku vo svojej sťažnosti odôvodnila tak, aby ústavný súd *«zohľadnil „aj utrpenú nemajetkovú ujmu, najmä stav neistoty, úzkosti, nepríjemnosti a poníženia, vyplývajúci z predlžovania súdneho konania, a to najmä trojnásobne chybným postupom Okresného*

súdu Levice, ako aj psychickej a fyzickej náročnosti a vyčerpanosti sťažovateľky pri zabezpečovaní finančných prostriedkov na výchovu, výživu a vzdelávanie svojich detí, ako aj na chod domácnosti... berúc do úvahy, že túto nemajetkovú ujmu nie je možné dostatočne vykompenzovať konštatovaním porušenia práva sťažovateľky...“»

Na základe výzvy ústavného súdu o spresnenie sťažnosti podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažovateľka 28. októbra 2002 uviedla:

„Nemajetková ujma sťažovateľky spočíva v týchto konkrétnych okolnostiach prípadu (okrem tých, ktoré už uviedla v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu SR dňa 18. júna 2002):

a) v pocitoch neistoty, krivdy a úzkosti vyplývajúcich zo situácie, keď súd za neprimeranú dobu nerozhodol a ani plynulo nekonal v spore, ktorého predmetom je výživné potrebné pre každodenný dôstojný život sťažovateľky a jej detí. V tejto súvislosti je nevyhnutné poukázať aj na účel výživného, ktoré slúži nielen na uspokojovanie všetkých odôvodnených hmotných potrieb detí (jedlo, ošatenie, obuv, atď.), ale aj ďalších odôvodnených potrieb dôležitých pre výchovu a vývoj dieťaťa (vzdelanie, príprava na povolanie, kultúrne, športové, rekreačné potreby atď.). Navyše treba mať na zreteli, že v konaní o výživnom súd nie je viazaný návrhom a že rozhodnutie súdu má význam vtedy, keď je ním výživné priznané včas. Len včas priznané výživné plní riadne svoj účel.

b) sťažovateľka je 50-ročná žena, 12 rokov rozvedená a starajúca sa o tri nezaopatrené deti. Napriek tomu, že trpí viacerými zdravotnými problémami, je nútená ako samostatne zárobkovo činná osoba pracovať už päť rokov 12 – 16 hodín denne 7 dní v týždni, aby za chýbajúce výživné zaobstarala aspoň čiastočnú náhradu, čo pochopiteľne veľmi ťažko znáša fyzicky i psychicky. Náhradu za chýbajúce výživné si sťažovateľka musí čerpať aj z prostriedkov určených na podnikanie (napr. musela čerpať z prevádzkových zásob materiálu, ktoré sú dnes takmer vyčerpané, hoci v minulosti dosahovali v priemere 100.000,- až 120.000,- Sk) alebo si tieto požičiavať od svojej matky. Aby mohla uspokojovať životné potreby svojich detí musela napr. použiť aj peniaze zo životných poisťiek oboch synov i dcéry M.

c) sťažovateľka má eminentný záujem na riešení otázok osobného i majetkového statusu jej detí, otázok, ktoré, pokiaľ ide o rýchlость konania, vyžadujú mimoriadnu rýchlость.

Dohoda s jej bývalým manželom pritom možná nie je a otec detí prispieva už 6 rokov na ich výživu len zálohovo od 500,- do 1.200,- Sk na všetky tri deti.

d) vychádzajúc z účelu výživného, treba poukázať aj na to, že syn P. nastúpil v septembri 2002 do tretieho ročníka gymnázia a syn M. pokračuje v štúdiu štvrtého ročníka Slovenskej technickej univerzity – fakulty elektrotechniky a informatiky. So štúdiom oboch detí sú spojené nie zanedbateľné finančné náklady (napr. len náklady na ubytovanie syna M. predstavujú mesačne sumu 850,- Sk, za užívanie internetu /ktoré treba považovať za súčasť prípravy na budúce povolanie/ 1.400,- Sk ročne a za stravu 700,- Sk týždenne). Okrem toho obaja synovia majú rôzne mimoškolské aktivity (napr. počítače), ktoré opäť „financuje“ ich matka. Bolo by preto nespravodlivé, keby im ich sťažovateľka upierala len preto, že nemá dostatok finančných prostriedkov, hoci napr. navštevovanie kurzu anglického jazyka bola u syna P. nútená pred dvoma rokmi prerušiť práve pre finančné problémy.

e) zanedbateľný nie je napr. ani fakt, že obaja synovia sťažovateľky musia často navštevovať stomatológa, pričom každá návšteva stojí cca 200,- Sk. Obom synom robili aj väčšie stomatologické práce (korunky), za ktoré sťažovateľka musela zaplatiť celkovo okolo 7.500,- Sk.

f) nakoniec treba ešte zdôrazniť, že konanie trvá už 6 rokov (nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 15/2002-38 z 10. júla 2002), pričom Krajský súd v Nitre musel trikrát zrušiť rozsudok Okresného súdu Levice pre chybný postup Okresného súdu Levice. V tejto súvislosti sťažovateľka poukazuje aj na nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 6/2002-68, z ktorého vyplýva, že ak konanie prvostupňového súdu nemohlo vyústiť do rozhodnutia spôsobilého nadobudnúť právoplatnosť (a tým odstrániť stav právnej neistoty sťažovateľky) je potrebné dobu konania pred prvostupňovým súdom od podania návrhu na začatie konania do vynesenia chybného rozsudku prvostupňového súdu posúdiť ako zbytočný prieťah v konaní porušujúci právo sťažovateľky podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR. V takýchto prípadoch ako je sťažovateľkin už potom je dokonca bez právneho významu to, aby sa Ústavný súd SR bližšie zaoberal právnou a faktickou zložitou vecí, správaním sťažovateľky, ako aj ďalšími faktormi, ktoré Ústavný súd SR berie do úvahy pri rozhodovaní o zbytočných prieťahoch v súdnom konaní.“

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

Vzhľadom na celkovú dobu konania Okresného súdu Levice v konaní sp. zn. 8 P 54/89, berúc do úvahy, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby zásadne nepričinila, a zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľky sprevádzanej pocitom neistoty, utrpenia a krivdy, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti ústavný súd považoval priznanie sumy 50 000,-- Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom Mgr. Z. K., ktoré vyčíslil sumou 12 000,-- Sk (§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2001, ktorá bola 11 963,-- Sk. Náhrada bola priznaná za tri úkony právnej pomoci po 3 900,-- Sk a po 100,-- Sk režijný paušál.

Trovy konania je Okresný súd Levice povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. apríla 2003